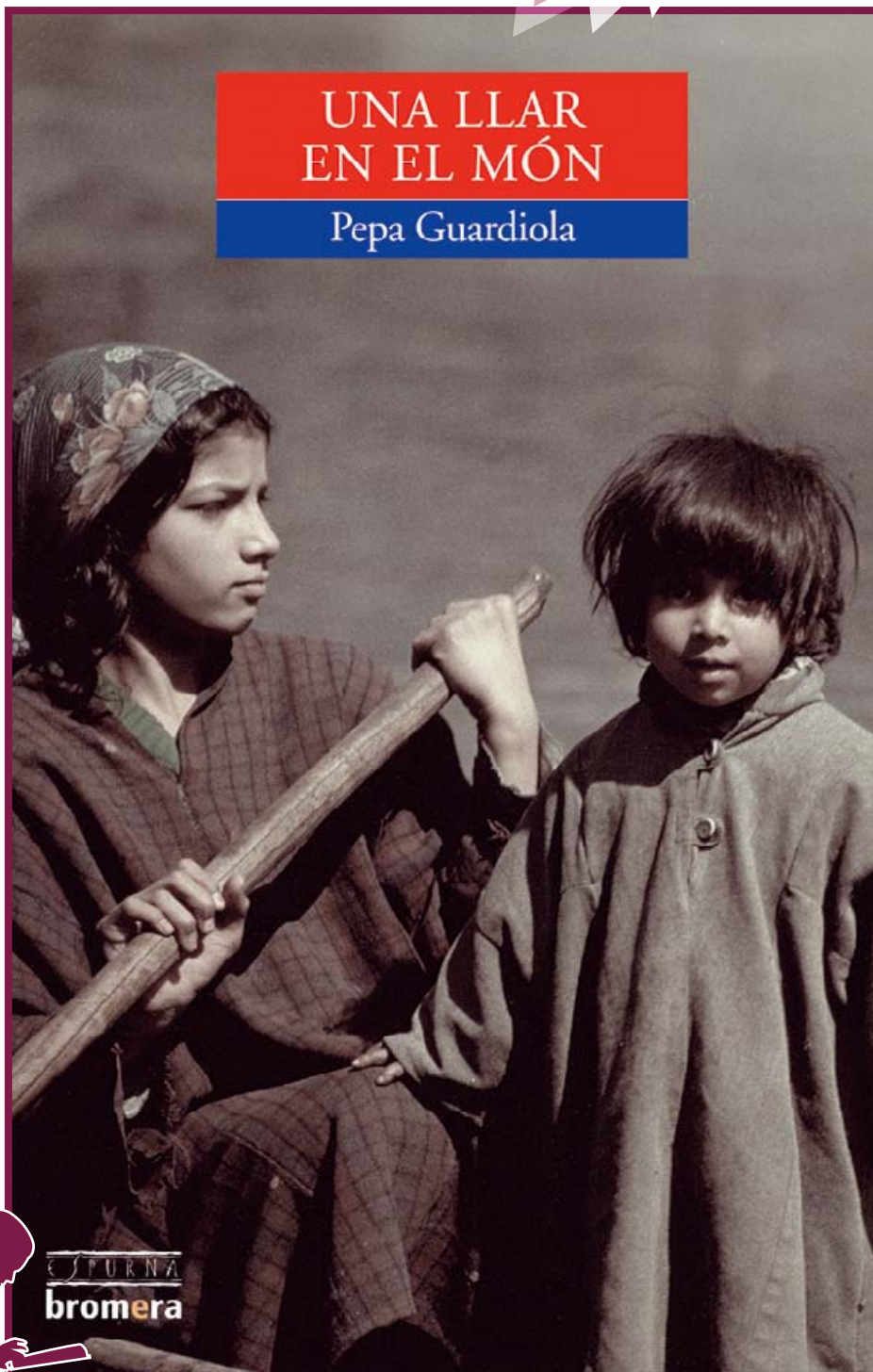

proposta didàctica

propostes didàctiques elaborades per Xavier Mínguez

UNA LLAR
EN EL MÓN

Pepa Guardiola

www.bromera.com
edicions

bromera

ESPURNA
bromera

R A Q U E L

DESCRIPCIÓ

Autora: Pepa Guardiola

EDICIONS BROMERA / ALZIRA, 2009

Col·lecció: «Espurna», núm. 53

Format: 130 × 205 mm, 120 pàgines

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre

Edat: a partir dels 14 anys

Dues morts inesperades sumeixen Lluïsa en una fase de reflexió vital que la porta a conviure amb Melina i Genís. Aquesta experiència significarà una nova fase en la seua vida, on descobrirà que la soledat pot ser enriquidora i que les realitats es multipliquen en el nostre món. Genís és un jove que ha recorregut el món ajudant els més necessitats i que ha viscut les moltes realitats que s'allunyen del còmode dia a dia del *primer món*.

Aquest és un relat de relats on apareixen veus inesperades. Coneixerem les històries de Nanja, Maties, Muhammad, Kammu, Jaddad i Dula. Unes històries diferents, amb uns protagonistes diversos. Tan diversos com és el món de hui, encara que les situacions, els problemes, es repeteixen al llarg de tot el nostre món. Moltes vegades, els nostres adolescents, que no han conegut, que no poden conèixer, la fam, la guerra o l'opressió, les viuen com una altra part més de la informació que els arriba a través dels mitjans de comunicació: entre les notícies de la borsa, la informació esportiva i el temps.

Pepa Guardiola (Xàbia, 1953) és mestra i ha publicat multitud de narracions de temàtica infantil i juvenil des dels anys huitanta. Amb una activitat que ha anat creixent gradualment en les dues últimes dècades, ha rebut nombrosos premis que avalen la seua trajectòria. En aquest relat, Pepa Guardiola posa la prosa fàcil i accessible que distingeix el seu estil, al servei d'una cultura universal, d'una globalització possible: la globalització de les cultures i de les solucions. Així, ha sabut integrar breus relats vitals que ens transporten a fronteres remotes on el nostre alumnat podrà posar-se en la pell dels que no viuen com nosaltres.

ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA

1. Pepa Guardiola és una gran coneixedora del públic infantil i juvenil. Per desgràcia, una de les primeres desgràcies habituals és la mort fatídica en algun vehicle d'algun amic o amiga. La carretera arranca algunes vides de manera indiscriminada i estúpida. No obstant això, l'accident és només l'arrancada de la història. Podem treballar aquest aspecte, especialment si no ha succeït últimament en la comunitat educativa alguna fatalitat semblant.

«Quan les sirenes inquietes de les ambulàncies creuaren l'aire de la discoteca i per una mil·lèsima de segon dominaren sobre les estridències musicals, vaig reaccionar. “Són Carme i Quica! Són elles!”, fou el clam que se'm va escapar de la gola, alhora que corria a buscar-les. Vaig arribar just al moment que tancaven la porteta d'una de les ambulàncies i en l'altra introduïen la llitera tapada amb una manta tacada de vermell.» (Pàg. 8.)

2. No obstant això, el llibre pot ser un bon bàlsam si alguna cosa pareguda ha ocorregut recentment al centre.
3. Un treball sobre la melancolia i la reflexió pot ser important. El pas que fa la protagonista al principi del relat invita al retorn a la naturalesa per a trobar el contacte amb un mateix. Es pot demanar una pluja d'idees on els alumnes expliquen què fan quan volen reflexionar, quan volen *aclarir-se les idees*. Segur que sorgiran elements molt positius, originals i enriquidors. La reflexió, el silenci, el passeig per la naturalesa són valors que es perden entre la nostra adolescència. No és sobrer retrobar-los a través de les pàgines d'un relat.
4. Pot buscar-se en la premsa informació sobre alguns dels aspectes que toca el llibre: la immigració, les guerres en el món, els refugiats... Podem proposar que es documenten en grups i que expliquen a la resta el que han trobat: milions de persones desplaçades, sense futur, famolenques, malaltes... Un panorama que res té a veure amb la nostra *feliç* societat. Un repte educatiu que ens planteja el present és preparar l'alumnat per a afrontar un futur de convivència amb gents de tot el món, tenint en compte que el racisme no ha fet més que començar. Aquest conte de contes és perfecte per a introduir els alumnes en algun d'aquests problemes.
5. Llegir algun dels fragments pot acostar-nos al patiment que es desprèn de moltes de les pàgines:

«De sobte, un soroll mecànic va ofegar les rialles i un ocell de metall els torbà la mirada. Compregueren.

»Corregueren entre les ones buscant la salvació que aplegava de mar a dins. Tronaven al voltant fortes descàrregues.

»El clam de joia es convertí en plany desesperat. El campament s'omplí de flames devastadores i les arenes de la platja es tenyiren de taques roges inhabituals.

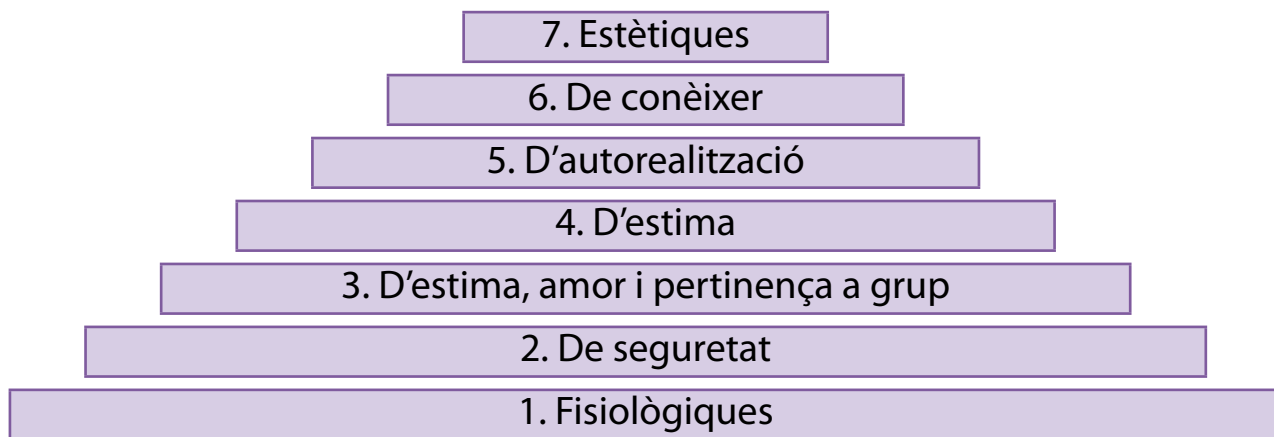
»Nanja sentí el cor mullat i gust ferrós a la gola. Les cames se li estroncaren i els cabells es dispersaren com les algues. Un vidre salobre li cobrí els ulls. Les imatges de l'altiplà abandonat acudiren als seus pensaments mesclades amb les de la serp rocosa.» (Pàg. 36-37.)

6. En realitat, el relat respira una gran serenitat que ens torna alguns dels sentiments que podria sentir l'autora, la narradora, la protagonista... Una possibilitat d'exploració interessant és la de llegir històries semblants. O veure alguna pel·lícula amb temes relacionats amb aquests. Tal vegada veure alguna pel·lícula com ara *Ciudad de Dios* (Katia Lundi i Ferran Meirelles, 2002) o *Salaam Bombay* (Mira Fair, 1988) puga ajudar a introduir-nos en el tema dels *altres mons*. A partir d'ací, podem saber si hi ha altres realitats a l'aula, encara que pot ser difícil per a alguns alumnes contar la seua història.
7. Fer referència al títol ens pareix, quasi, una obligació. Encara que la pel·lícula d'Adolfo Aristarain *Un lugar en el mundo* (1992) ens pareix difícil per a aquests nivells educatius, sí que podem intentar fer una reflexió sobre la necessitat de buscar el propi camí, el lloc en el món on podem ser nosaltres mateixos. Depenent del grup d'alumnes, aquesta reflexió els quedarà molt llunyana; no obstant això, sí que podem posar alguns elements que els pot ajudar: decidir sobre el futur, intentar ser feliços, trobar els amics autèntics... Una pel·lícula amb protagonistes joves pot connectar amb algun d'aquests temes: *Los amantes del círculo polar*, Julio Medem, 1998.

ACTIVITATS DURANT LA LECTURA

1. El llibre pot oferir-se com una lectura extensiva per a realitzar autònomament a casa. La lectura d'algunes de les històries no sols pareix convenient, sinó necessària. Se n'hauria de triar una, no totes, basant-se en allò que s'estiga treballant en el centre o amb el grup o valorant allò que puga resultar més interessant des del punt de vista de la motivació.

2. La història de Maties és l'única en primera persona, ja que es tracta d'una gravació i no d'una història contada per Genís. La resta són històries on el suposat narrador és el personatge Genís: és important fer una reflexió sobre aquest punt i sobre el fet que el narratori, a part de la primera, és Lluïsa i en algunes ocasions també Melina. A més, hi ha una història final que és la del mateix Genís. Aquests canvis en l'estructura narrativa poden donar peu a algun dels treballs que pot motivar el relat.
3. Poden fer una breu síntesi del relat. Com que és llarg i succeeixen moltes coses, segur que els ajudarà a recordar els aspectes més importants. Podem demanar-los que ho facen mentre van llegint el relat, per a acostumar-los a prendre notes (apunts) com a forma de documentació per a desenvolupar un treball posterior.
4. Podem demanar a cada alumne que trie una història per algun motiu: la més trista, la més intensa, la que denota major injustícia... Es tractaria de fer un breu treball sobre la història i explicar el principi d'injustícia o de tristesa. Intentem analitzar els mecanismes que generen tristesa, injustícia i que fan de cada un dels relats un relat intens en si mateix.
5. En aquest sentit podem demanar un treball previ de documentació sobre les situacions que es relaten: els refugiats en el desert, la donació d'òrgans com a mitjà de supervivència, els refugiats polítics, els refugiats del desert, la gent desplaçada pels desastres naturals... Seria interessant anar a Internet o a la premsa impresa per a fer un *collage* o un pòster sobre algun d'aquests temes en grup.
6. Podem proposar una activitat de revisió històrica. Hi ha hagut gent del nostre país, del nostre poble que haja hagut d'abandonar-lo, que haja hagut de fugir? Hi ha gent que ha perdut sa casa, els familiars, la faena? Es pot preguntar a la gent major o documentar-se de la manera que es considere convenient. El professor pot assessorar l'alumne donant-li pistes: verema, Guerra Civil, persecució política, riuades...
7. Tampoc no cal fer política-ficció. Una de cada cinc persones a Espanya viu per davall del llindar de la pobresa: no té recursos davant de la malaltia, la fam, la desocupació... Aquest és un llibre que parla dels desplaçats, dels que el nostre món està deixant fora d'allò bàsic: podem treballar la piràmide de les necessitats de Maslow i que cadascú pense en el que considera realment important en la seua vida i ho jerarquitze.

8. No obstant això, podem caure en el perill d'oblidar la història principal. Podem triar alguns fragments com el següent:

«Vaig escriure poc i xarrar molt. Li vaig contar a Genís la meua vida sencera, els successos ocorreguts des que tenia memòria i fins i tot anteriors, els que guardà de mi la família i em transmeté després. Mai no havia mantingut unes converses tan confidencials amb ningú, ni tan sols amb aquelles que foren amigues íntimes.» (Pàg. 63.)

9. Amb aquests fragments podem demanar-los que escriguen un diari on conten les seues reflexions més íntimes i exigint que obliden l'anècdota o la història, que obliden la narració. Es tracta que intenten expressar clarament les seues emocions: alegria, tristesa, indignació, melancolia... És un exercici difícil però pot tindre resultats molt positius amb determinats alumnes. Buscar dins de cada u és sempre un exercici de maduresa i de retrobament personal.

ACTIVITATS POSTERIORES A LA LECTURA

1. En el moment d'acabar la lectura podem proposar, simplement, que es conte la història de Lluïsa per a separar-la de la resta dels relats. La força d'aquests pot minimitzar el mateix relat central, però considerem que aquest pot aportar-nos treballs molt interessants. Podem demanar-los que conten la història oralment o per escrit, canviant el punt de vista o el tipus de narrador.

A més, podria proposar una moralitat final o algun final alternatiu. Caldria demanar-los, encara que siga oralment i en grup, una valoració del final. Segur que hi haurà opinions divergents que podrien iniciar, o continuar, una reflexió sobre el món dels sentiments.

2. Podem suggerir que busquen històries com les narrades en la premsa i que les reescriuen en forma de narració. Els que vénen en pastera, els que no tenen papers, els que no tenen casa, els que no tenen faena, l'exdelinqüent que ha d'ingressar a la presó quan ja ha refet la seua vida... Les històries estan al nostre voltant: l'anomenat Quart Món viu a les nostres ciutats, als nostres carrers i, com a mínim, hem de saber que es troba ací.
3. També podem demanar-los que canvien el punt de vista i es posen en el lloc d'algun dels protagonistes contant algun dels relats en primera persona. Aquest treball el podem plantejar des del punt de vista lingüístic simplement, però serà més productiu si l'utilitzem com a mètode empàtic. Es tracta de posar-se en la pell dels milions d'altres que habiten en el nostre món *tecnològic*: el que salta la tanca per a sobreviure, el que necessita faena per a portar endavant la seua família, el que ha perdut sa casa en un terratrèmol... Poden modificar les narracions com consideren oportú i, per descomptat, fer-les més breus. Fins i tot podrien transformar-les en cartes per demanar ajuda als periòdics o a les autoritats. Es tracta de fomentar, simplement, una nova posició del nostre alumnat davant d'aquests problemes.
4. Podem proposar a l'alumnat que escriga una història del seu propi entorn que l'haja impressionat especialment: una pèrdua, un accident, una separació... Es tracta de fer-ho d'una manera emotiva, donant importància a les emocions més que a la narració.
5. Podem proposar un debat sobre un tema interessant: l'amor. Aquesta és una història d'amor entre una adolescent i un adult que està enamorat al seu torn d'una altra persona. Què els ha paregut? Creïble, impossible, bell o, simplement, els ha deixat un poc indiferent. En aquest sentit podem treballar amb el final, que no és precisament feliç.
6. Podem sol·licitar un breu comentari tant de les persones a qui haja agradat el relat com a qui no haja agradat tant. Es tractaria de treballar l'argumentació més enllà de dir simplement «m'ha agradat» / «no m'ha agradat» i proposar un treball seriós sobre aspectes formals i de contingut: ordre del discurs, presentació de la història, la inserció de narracions dins de la narració... La primera persona és especialment rica, en aquest sentit, perquè ens acostava al sentir de la protagonista. I la carta final també usa la primera persona però de l'altre protagonista.

QÜESTIONARI

1. T'agrada el títol? Què significa? Quina relació té amb la història?
2. De tots els relats: Quin t'ha paregut més interessant o sorprenent? Per què?
3. Com està narrada aquesta història: en primera persona, en segona persona, en tercera persona? En conseqüència, consideres que el narrador és el protagonista o, simplement, un espectador? Què ha aconseguit l'autor en ubicar d'aquesta manera el narrador?
4. Què t'ha paregut la història d'amor entre Lluïsa i Genís? Conta-ho breument i valora la situació final que es produeix.
5. T'ha impressionat la història de Kammu? Per què? T'ha agradat el final? Recordes? Passa a Bombai on la pobresa és enorme i, en realitat, ho fa tot per amor, per l'amor cap a la brodadora d'ulls negres.
6. T'ha agradat la forma en què acaba el relat? Per què? Podries suggerir un final alternatiu?

Propostes didàctiques referides al llibre
Una llar en el món (ISBN: 978-84-7660-587-5)

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Xavier Mínguez, 2009

Lluïsa se'n va a viure a un poble aïllat per tractar de superar la mort de dues amigues. L'amistat amb el nou veí, un jove vitalista i compromés, contribueix a la seua recuperació. Genís, que ha col·laborat en diverses ONG, comparteix amb ella les històries solidàries de què ha estat testimoni en els seus nombrosos viatges com a cooperador. Així, Lluïsa coneixerà les vivències de Nanja, Maties, Mohamed, Kammu, Jaddad i Dula, sis personatges anònims que li descobreixen que la fam, les guerres, l'opressió, la immigració i la misèria són reals i continuen existint en bona part d'aquest món.

Pepa Guardiola (Xàbia, 1953) és mestra i escriptora. Entre la seua producció adreçada al públic infantil i juvenil destaquen títols com *El talismà del temps* –Premi Samaruc 1994–, *Collidors de neu*, *Un brivall sota el teló*, *Tres titelles embruixats* o *Els ulls de la Nereida*.

ESPURNA
bromera

0'7%
MÉGROS
SANTA FRONTIERS
Promotor: Edicions Bromera, SL
C/El Segre, 14 - 46100 Sagunt, València

978-84-7660-587-5

9 788476 605875

www.bromera.com
edicions

bromera

